

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

κ. Π. ΚΟΝΤΟΥ

Τὸ δέος τὸ ὅποιον μὲ κατέχει τὴν σιγμὴν ταύτην εἰσερχόμενον εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον, ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ὁποίου συνεδριάζουσιν ἄριστοι τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἦθος Ἑλληνες, δὲν μοὶ ἐπιτρέπει, ὅπως εὖρω τὰς ἀρμοζούσας λέξεις εὐχαριστίας καὶ εὐγνωμοσύνης τόσον πρὸς ὑμᾶς, κύριε Πρόεδρε, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν ἐκλογὴν μου ὡς προσέδρου μέλους, ὅσον καὶ διὰ τοὺς λίαν τιμητικὸν λόγους, οἵτινες ἐλέχθησαν διὰ τὸ ἔργον μου, τὸ ὅποιον δὲν ἀνήκει μόνον εἰς ἐμέ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς συνεργασθέντας μετ' ἐμοῦ.

Προσερχόμενος ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας ἐνόμισα ἐπικαιρον, κατ' ἀρχαῖον ἔθιμον, νὰ πραγματευθῶ περὶ τῆς Δασολογίας, ὡς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης.

Η ΔΑΣΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ἡ δασολογία θεωρεῖται ὡς νεαρὰ ἐπιστήμη. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ συστηματοποίησις τῶν ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας γνωρίζομεν περὶ δασῶν καὶ δασικῆς οἰκονομίας εἶναι ἔργον τῶν νεωτάτων χρόνων. Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ τὰς ἀληθείας αὐτὰς ἦσαν γνωσταί, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ εὐρίσκονται ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὰ ἔργα των, τὰ ὅποια ὅμως δὲν ἔχον ἐπαρκῶς μελετηθῆ καὶ ἀπὸ τῆς δασικῆς των πλευρᾶς, ὅποτε πολλὰ προβλήματα τῆς ἱστορίας, τόσον τῆς δασικῆς ἐπιστήμης, ὅσον καὶ τῆς ἐλληνικῆς δασικῆς οἰκονομίας, περισσότερον θὰ ἐφωτίζοντο.

Ἦδη, ὁ μὲ διανγεσάτην παρατηρητικότητα προικισμένος Ὅμηρος, περιγράφει πυκνὴν τινα λόχμην τῆς τότε πολὺ δασωδεστέρας παρὰ σήμερον Ἑλλάδος, ὅπως περίπου ἡ σύγχρονος Δασολογία ὁρίζει τὴν ὁμήλικον συνηρεφῇ συστάδα. Ἡ λόχμη αὕτη ἦτο, λέγει, τόσον πυκνή, ὥστε οὔτε ἡ πνοὴ τῶν ἀνέμων εἰσέρχετο οὔτε αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου τὴν προσέβαλλον οὔτε ἡ βροχὴ τὴν ἐπεροῦσε, ἐνῶ πολλὰ φύλλα ἦσαν σκορπισμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της. Ἀλλαχοῦ περιγράφει χαρακτηριστικώτατα πυρκαϊὰν πυκνοῦ δάσους συνδανλιζομένην ἀπὸ ἔντονον ἄνεμον, ἐνῶ διὰ τινα ὀρμητικὸν χεῖμαρρον

λέγει, ὅτι οὗτος δημιουργούμενος ἀπὸ τὰς βροχὰς ἐπὶ τῶν ὀρέων παρασύρει πρὸς τὴν πεδιάδα «πολλὰς δρυὺς ἀζαλέας, καὶ πολλὰς πεύκας» καὶ ρίχνει εἰς τὴν θάλασσαν πολλὰς φερτὰς ὕλας «πολλὸν δὲ τ' ἀσφυγετὸν εἰς ἄλλα βάλλει».

Ὁ ἰδεολόγος Πλάτων εἰς τὸν Κριτίαν του λέγει ὅτι ἡ δασοσκεπὴς γῆ δὲν ἀφίνει τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν νὰ ρεύσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ τὸ ἀπορροφᾷ. Τὸ οὕτω δὲ καταποθὲν ὕδωρ διαταμεύεται κατόπιν ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ εἰς τὰς ἐντὸς τῶν ὀρέων κοιλότητας καὶ δημιουργεῖ οὕτω «κατὰ πάντας τοὺς τόπους ἄφθονα κρηνῶν καὶ ποταμῶν ράματα». Ἐνῶ ἄλλαχοῦ ὁ Πλάτων παραβάλλει τὴν ἀποδασωθεῖσαν ὀρεινὴν γῆν «πρὸς νοσήσαντος σώματος ὅστις».

Εἰς τοὺς νόμους του (ΣΤ). ὁ Πλάτων λέγει ὅτι οἱ ἀγρονόμοι, οἱ ὅποιοι θὰ ἦσαν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅ,τι περίπου καὶ οἱ σημερινοὶ δασάρχαι, ἔχουν καθήκον, ἐξημερώνοντες τοὺς δρόμους, νὰ καθιστῶσι τὴν χώραν «λίαν εὐβατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ βοσκήματα.

Διὰ τὴν διευθέτησιν τῶν χειμάρρων καὶ τὰ σημερινὰ φράγματα, *Barrage*, ὁ Πλάτων λέγει τὰ ἑξῆς:

Οἱ ἀγρονόμοι πρέπει νὰ ἐπιμελῶνται, ὅπως τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν μὴ κακουργῶσι τὴν χώραν ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελῶσιν αὐτήν, ρέοντα ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν μερῶν εἰς τὰς ἐντὸς τῶν ὀρέων κοιλότητας. Τοῦτο δὲ ἡμποροῦν νὰ ἐπιτύχουν οἱ ἀγρονόμοι, ὅταν διὰ φραγμάτων καὶ τάφρων «οἰκοδομήμασι καὶ ταφρεύμασι» ἐμποδίζουσιν τὴν ἐκροὴν τῶν ὑδάτων. Διότι τότε αἱ κοιλότιτες τοῦ ἐδάφους καταδεχόμεναι καὶ πίνουσαι τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν «τοῖς ὑποκάτωθεν ἀγροῖς τε καὶ τόποις πᾶσι ράματα καὶ κρήνας ποιοῦσι καὶ τοὺς αὐχμηροτάτους τόπους πολυνότους τε καὶ εὐνότους ἀπεργάζονται».

Συμπληρωματικὸν καθήκον τῶν ἀγρονόμων θεωρεῖ ὁ Πλάτων, ὅπως οὗτοι διὰ φυτειῶν καὶ οἰκοδομῶν «φυτεύμασιν καὶ οἰκοδομήμασι» καθιστῶσι εὐπρεπεστέρας τὰς πηγὰς, τὰς κρήνας καὶ τοὺς ποταμοὺς καὶ ὅπως ποτίζοντες τὰ ἄλση καὶ τὰ τεμένη κοσμοῦν τὰ ἱερὰ ταῦτα τῶν θεῶν».

Ὁ ρεαλιστὴς Ἀριστοτέλης ὁμιλῶν εἰς τὸ περὶ κόσμον περὶ τῆς αἰσθητικῆς σημασίας τῶν δασῶν λέγει, ὅτι ἡ γῆ «πεποίκιλται χλόαις μυρταῖς ὄρεσιν τε ὑψηλοῖς καὶ βαθυξύλοις δρυμοῖς».

Ἦ Ὁ Ἀριστοτέλης διακρίνει τὰ φυτὰ εἰς δένδρα, θάμνους καὶ βοτάνας, πάλιν εἰς κατοικίδια, κηπαῖα καὶ ἄγρια καὶ τέλος εἰς σπερμοφυτὴν καὶ ἀπὸ τῆς ρίζης γεννώμενα ἥτοι πρεμνοφυτὴν.

Διὰ τὴν ζωὴν καὶ αὐξήσιν τοῦ φυτοῦ ὁ Ἀριστοτέλης λέγει εἰς τὸ περὶ φυτῶν ὅτι πᾶν φυτὸν ἔχει ἀνάγκην γενικῶς τεσσάρων τινῶν, «σπέρματος διωρισμένου, τόπου ἀρμοδίου, ὕδατος συμμέτρου καὶ ἀέρος ὁμοίου». Καὶ ὅπου μὲν ταῦτα πάντα συννύαρχουν, γεννᾶται τὸ φυτὸν καὶ αὐξάνει, ὅπου δὲ ἀποχωρήσουν, ἀσθενεῖ ἔνεκα τῆς ἀποχωρήσεως αὐτῆς καὶ τὸ φυτόν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικῶς τὴν σημασίαν τῆς ὑγρασίας διὰ τὰ φυτὰ ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι, ὅταν ὁ ἥλιος κινούμενος καθιστᾷ μεγάλην τὴν ἡμέραν καὶ «κατακυριεύει τῆς ὑγρότητος» τότε «τὸ φυτὸν οὐκ ἔχει δυνάμεις φύλλα καὶ καρποὺς παράγειν». Διὰ δὲ τὰ ἀραιὰ δάση τῶν ξηρῶν ἢ τῶν ξηρῶν καὶ ἀλμυρῶν τόπων λέγει: «Ὅταν δ' εὗρωμεν ὕλην πορρωτάτῃ τῆς ὑγρασίας, ἐπικενῆς ἐστίν». Διότι θεωρεῖ ὡς ἐμπόδιον ὅταν ἡ ὕλη εὐρίσκεται «ἐν τόπῳ μὴ εὐκραεῖ» ἢ ὅταν ὁ τόπος εἶναι πόρρῳ «εὐκρασίας».

Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐξάρτησιν τῆς ζωῆς καὶ αὐξήσεως τῶν φυτῶν ἀπὸ τοῦ δασικοῦ τόπου ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι μερικὰ ἐκ τῶν φυτῶν γεννῶνται εἰς τόπους ξηροὺς, ἄλλα εἰς τὴν θάλασσαν, τινὰ εἰς τὰς ὄχθας ποταμῶν καὶ ἄλλα εἰς λίμνας.

Ὅτι μερικὰ φυτὰ εἰς τόπους μὲν τινὰς εἶναι μεγάλα, εἰς ἄλλους δὲ μικρά.

Ὅτι ἄλλα «ζῶσιν ἐν τόποις ξηροτάτοις καὶ ἐκεῖσε κρειπτόνως αὐξάνουσι παρὰ ἄλλαχού». Ὅτι μερικὰ ζῶσιν εἰς τόπους ὑγροὺς, τινὰ δ' εἰς τόπους ξηροὺς, «τινὰ δ' ἐν ἐκατέροις».

Καὶ συμπεραίνων σχετικῶς λέγει. «Τὰ γοῦν φυτὰ κατὰ πολὺν ἐναλλάσσονται τῇ διαφορᾷ τῶν τόπων, καὶ ἐντεῦθεν χρὴ κατανοεῖν καὶ τὰς διαφορὰς αὐτῶν».

Οὐχὶ σαφεῖς εἶναι αἱ στερημέναι χημικῆς βάσεως, γνῶμαι τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῶν φύλλων. Ταῦτα θεωρούμενα σήμερον ὡς στόμαχος καὶ πνεύμων τῶν δένδρων λέγει ὅτι «οὐκ ἔχουσιν ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ τὴν ἐφέλκυσιν τῆς ὑγρότητος καὶ ἵνα ᾧσι περικαλύμματα τῶν καρπῶν ἀπὸ τῆς σφοδρότητος

τοῦ ἡλίου». Ἐνῶ διὰ τὴν χλωροφύλλην λέγει. «Ἡ χλοάζουσα δὲ χροιά ὀφείλει εἶναι πρᾶγμα κοινότατον ἐν τοῖς δένδροις».

Σχετικῶς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν, ἄρα καὶ δασικὴν οἰκονομικὴν καὶ δασικὴν πολιτικὴν ὁ Ἀριστοτέλης λέγει εἰς τὰ οἰκονομικά του ὅτι διαφέρουν «οὐ μόνον τοσοῦτον, ὅσον οἰκία καὶ πόλις, ταῦτα μὲν γὰρ αὐταῖς τὰ ὑποκείμενα, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ μὲν πολιτικὴ ἐκ πολλῶν ἀρχόντων ἐστίν, ἡ οἰκονομικὴ δὲ μοναρχία». Καὶ περαιτέρω ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ, ἄρα καὶ ἡ ἰδιωτικὴ δασικὴ οἰκονομικὴ τουτέστιν ἡ ἰδιωτικὴ δασοπονία, «ἐστὶν ἀνώμαλος διὰ τὸ δεῖν μὴ πρὸς ἓνα σκοπὸν οἰκονομεῖν» θέτων οὕτω ἔκπαιλαι τὸν σκοπὸν κάθε οἰκονομίας ὡς πρώτην ἀφετηρίαν ἐνεργείας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἰς τὴν δασολογίαν μάλιστα ἐσχάτως ἤρχισεν ἐπαρκῶς ἐκτιμώμενον. Ἐκτὸς τούτου ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι εἰς τὴν ἰδιωτικὴν κυρίως οἰκονομίαν «προσῆκει σκοπεῖν μὴ παρέργως τὸ τἀναλώματα μὴ μείζω τῶν προσόδων γίνεσθαι» θέτων οὕτω ἔκτοτε τὴν βάσιν τῆς ἀπαραιτήτου εἰς κάθε οἰκονομίαν ἀρχῆς τῆς οἰκονομικότητος.

Ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Πολιτικά του (II) λέγει. «Ἐτι δὲ τῆς περὶ ξύλα ὕλης εἰ χρὴ ποιεῖν κατ' εὐχὴν εὐπαρακόμιστον προσῆκει εἶναι τῆς πόλεως τὴν θέσιν».

Μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης θέτει τὰς βάσεις διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν δασικῶν οἰκονομικῶν ζωνῶν εἰς τὴν Δασικὴν Διαχειριστικὴν καὶ ἐκφράζει ἔκτοτε, ὅτι πρὸ 100 περίπου ἐτῶν ὁ Γερμανὸς *Thünen* κλασικῶς ἐθέσπισεν περὶ τῆς ἐντὸς τοῦ μεμονωμένου κράτους θέσεως τῶν δασῶν ὡς παραγωγέως βαρέων καὶ μικρᾶς σχετικῶς τιμῆς οἰκονομικῶν ἀγαθῶν.

Ὁ Θεόφραστος μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀριστοτέλους, τελευταῖος ἐκπρόσωπος τῆς ἀκμῆς τῆς περιπατητικῆς Σχολῆς, ἔγραψε περὶ φυτῶν ἱστορίας καὶ περὶ φυτῶν αἰτίων, ὅπου περιέλαβε πλείστας ἀληθείας περὶ μορφολογίας, βιολογίας, γεωγραφίας τῶν φυτῶν, γεωπονίας καὶ δασολογίας.

Ὁ Θεόφραστος καθορίζει ὡς μέρη τοῦ φυτοῦ ρίζαν, στέλεχος, ἀκρεμόνας ἢ ὄζους, κλάδους, φλοιὸν καὶ μήτραν ἢ καρδίαν ἢ ἐντεριώνην. Διακρίνει κατόπιν δένδρον, θάμνον φρύγανον καὶ πόαν.

Διαιρῶν τὰ φυτὰ εἰς φυλλοβόλα καὶ ἀείφυλλα παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρό-

κειται πάντοτε περι ἀκριβολογίας, διότι εἰς τὴν νησίδα τοῦ Νείλου Ἐλεφαντίνην «οὐδὲ τὰς ἀμπέλους οὐδὲ τὰς συκᾶς φασι φυλλοβολεῖν».

Περαιτέρω διακρίνει δένδρα ὀρθοφυῇ καὶ μακροστελέχῃ, παραβλαστητικά, τουτέστι προεμβλαστιάνοντα, καὶ ἀπαράβλαστα, τουτέστι μὴ προεμβλαστιάνοντα. Κατόπιν λεπτόφλοια, παχύφλοια, λειόφλοια, τραχύφλοια, ρηξίφλοια.

Τὸν φλοιὸν διακρίνει εἰς σαρκώδη, ἰνώδη, ἄσαρκον, πολύλοπον, μονόλοπον. Τὸ δὲ ξύλον εἰς σαρκῶδες, ἄσαρκον, ἰνώδες, αἶνον, φλεβῶδες, ἀφλεβον, ὀζῶδες, ἄοζον, εὐσχιστον, εὐθραστον, βαρύ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ρίζας, διακρίνει δένδρα πολύρριζα, ὀλιγόρριζα μονόρριζα, «καθάπερ ἐλάτη, πεύκη, οὗ μίαν μεγάλην τὴν εἰς βάθος ἔχει, μικρὰς δὲ ἀπὸ ταύτης πλείους» κατόπιν μακρόρριζα, βαθύρριζα, ἐπιπολαιόρριζα. Αἱ δὲ ρίζαι εἶναι αἱ μὲν «παραβλαστητικαὶ καὶ εἰς τὰ ἄνω αἱ δὲ ἀπαράβλαστοι, καθάπερ ἐλάτης, κυπαρίσσου, πεύκης». Καὶ εἰδικῶς διὰ τὴν βαθύρριζιαν λέγει «μεγάλα συμβάλλεται πρὸς βαθύρριζιαν ἢ τῆς χώρας φύσις, ἐὰν ἢ κούφη καὶ μαγὴ καὶ εὐδίοδος». Ἀναφέρει, τοῦτο δ' ἔχει σημασίαν, καὶ πεύκην μὲ ρίζαν «ὀκτιάπηχυν καὶ περ οὐχ ὅλην ἐξαιρεθεῖσαν ἀλλ' ἀπορραγεῖσαν».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑγρασίαν διακρίνει φυτὰ ἐννδρα καὶ χερσαῖα «καὶ λέγει ὅτι μερικὰ μὲν φυτὰ δύνανται νὰ ζῶσι μόνον εἰς ὑγρὸν τόπον, καὶ οὗ ἐκ τούτων ἄλλα μὲν φύονται εἰς τέλματα, ἄλλα δὲ εἰς λίμνας, ἄλλα εἰς ποταμούς καὶ μερικὰ ἐντὸς αὐτῆς τῆς θαλάσσης. Ἐνῶ ἀντιθέτως ὑπάρχουν ἄλλα φυτὰ..... «οὐκ ἐν ὕδατι δυνάμενα ζῆν, ἀλλὰ διώκοντα τοὺς ξηροὺς τόπους». Γενικῶς διὰ τοὺς δασικοὺς τόπους παρατηρεῖ ὅτι, ἐπειδὴ τὰ φυτὰ εἶναι συνδεδεμένα μὲ τὴν γῆν καὶ ὅχι «ἀπολελυμένα ταύτης καθάπερ τὰ ζῶα» «τὰ μὲν φιλεῖ τόπους ξηροὺς, τὰ δ' εὐύδρους, τὰ δὲ χειμερινούς, τὰ δὲ προσείλους, τὰ δὲ παλισκίους καὶ ὅλως τὰ μὲν ὀρεινοὺς, τὰ δὲ ἐλώδεις..... οὐδὲ διὰ μίαν αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ πλείους..... Καὶ τοῦτο διότι «τὸ συγγενὲς τῆς φύσεως ἄγει ἕκαστον φυτὸν πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον». Διὰ δὲ τὴν διαφορὰν τῶν τόπων μεταξὺ των λέγει. «Διαφέρουσι δὲ καὶ τόποι τόπων καὶ ἀῆρ ἀέρος».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ δασικοῦ τόπου καὶ τῆς πυκνότητος τῆς

συστάδος ἐπὶ τὸ ὀζῶδες καὶ μακροστέλεχες τῶν δένδρων παρατηρεῖ. «Τὰ μὲν ἄνοζα ἐν παλισκίοις καὶ νηνέμοις καὶ ἐφύδροις, τὰ δὲ ὀζώδη ἐν ἐνγλίοις καὶ χειμερίοις καὶ πνευματώδεσι καὶ λεπτοῖς καὶ ξηροῖς. Ὅλως δὲ ὀζωδέστερα τὰ ὀρεινὰ τῶν πεδινῶν καὶ τὰ ξηρὰ τῶν ἐλείων. Ἐν δὲ κατὰ τὴν φυτείαν τὰ μὲν πυκνὰ ἄνοζα καὶ ὀρθά, τὰ δὲ μανὰ ὀζωδέστερα καὶ σκολιώτερα.

Καὶ ἀλλαχοῦ. Περὶ φυτῶν αἰτίων (II, 9 καὶ 3). «Τῶν δὲ δένδρων αὐτῶν αἰεὶ τὰ ἐν τοῖς ἀπνόοις καὶ παλισκίοις ὀρθὰ καὶ ἀστραβῇ καὶ λειότερα καὶ εὐμηκέστερα γίνεται, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πυκνὰ τυγχάνη πεφυκότα. Τὰ δ' ἐν τοῖς εὐπνόοις καὶ προσηνέμοις καὶ εὐείλοις, ἔτι δὲ μανὰ πεφυκότα ἦιτον. Ἦτε γὰρ εἰς βάθος αὐξήσις κωλύει τὸ μῆκος καὶ τὰ πνεύματα τραχύνει καὶ ὄζους ἐμποιεῖ, ἐκείνοις δ' ἀφηρημένων τούτων εἰς τὸ μῆκος αὐξήσις μόνη γίνεται».

Εἰδικῶς διὰ τοὺς ἀνέμους παρατηρεῖ «βελτίω δὲ τὰ ζεφύρια καὶ αἱ τροπαὶ καὶ ὅλως αἱ αὖραι τῶν σκληρῶν καὶ διατόνων, τὰ μὲν γὰρ τρέφει, θάτερον δὲ πιλοῖ καὶ κωλύει τὰς αὐξήσεις».

Κατόπιν ἐρευνῶν τὴν ἐξάρτησιν τῆς καθ' ὕψος, ὄγκου καὶ ποιότητα αὐξήσεως ἀπὸ τοῦ δασικοῦ τόπου λέγει. «Τῶν ὁμογενῶν ἀνοζότερα καὶ μείζω καὶ καλλίω τὰ ἐν τοῖς οἰκείοις, οἷον ἡ ἐλάτῃ ἡ Μακεδονικῇ τῆς Παρνασσίας καὶ τῶν ἄλλων. Καὶ ὅλως ἡ ὕλη ἡ ἀργία καλλίων καὶ πλείων τοῦ ὄρους ἐν τοῖς προσβορείοις ἢ ἐν τοῖς πρὸς μεσημβρίαν».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φυλλοβολίαν παρατηρεῖ ὅτι «τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς καὶ ὅλως λεπτογείοις πρότερα φυλλοβολεῖ καὶ τὰ πρεσβύτερα δὲ τῶν νέων».

Εἰς τὸ τρίτον βιβλίον τῆς ἱστορίας φυτῶν λέγει ὅτι πάντα τὰ ἄγρια δένδρα ἐγεννῶντο ἀπὸ σπέρματος ἢ πρέμνου πλὴν τῆς πλατάνου, ἱτέας, αἰγείρου καὶ πελέας, αἱ ὁποῖαι καὶ ἐφυτεύοντο. Οὕτως εἰς τὴν δασοπονίαν τῶν χρόνων τοῦ Θεοφράστου ἡ τεχνικὴ φύτευσις ἢ σπορὰ ἦτο γνωστὴ μὲν, ἀλλ' ὅχι ἐν χρήσει, ὅπως τοῦτο καὶ σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα συμβαίνει.

Τὰ ἄγρια δένδρα διαιρεῖ εἰς αἰφύλλια ἢ φυλλοβόλα, εὐαυξῇ ἢ δυσαυξῇ, ριζοβλαστώνοντα ἢ μή.

Ἐκ τούτων περιγράφει ἀπὸ ἀπόψεως φύλλον, φλοιοῦ, κορμοῦ, ὕψους, εὐθυστελεχείας, κόμης, ποιότητος ξύλου, καρποῦ κ.λ.π. περὶ τὰ πενήκοντα

δασικά εἶδη ὡς ἐκ τῶν δρυῶν τὴν ἡμερον, φηγόν, αἰγίλωπα, πλατύφυλλον, ἀλφειοιον, εὐθύφλοιον, κατόπιν τὴν ἰδαίαν καὶ παραλίαν πεύκην, τὴν πίτυν, δύο εἶδη ἐλάτης, ὀξύην, διοςβάλανον, μίλον, ὄστρυν, φιλύραν, τρία εἶδη σφενδάμνου, δύο εἶδη μελίας, δύο εἶδη κρανείας, περισσότερα εἶδη κέδρου, τρία εἶδη μεσπίλης, κέρασον, ἀκτὴν, περισσότερα εἶδη ἱτέας, πολλὰ εἶδη πελέας, λεύκην, αἶγειρον, κερκίδα, κλήθραν, σημύδαν, κολυτέαν, ἡρακλειωτικὴν καρύαν, τέρμινθον, πρῖνον, ἄριαν, κόμαρον, ἀνδράχλην, ράμνον, παλίουρον, βάτον, ροῦν, κισσόν, σμίλακα καὶ εὐώνυμον.

Δυστυχῶς δὲν ἔχει γίνεαι ἀκόμη πλήρης βεβαίωσις ποῖα σύγχρονα εἶδη ἀντιστοιχοῦν πρὸς τινὰ τῶν ὑπὸ Θεοφράστου ἀναφερομένων δασικῶν καὶ μὴ εἰδῶν.

Τὴν κόμην τῆς σκιοβίου ἐλάτης περιγράφει τόσον πυκνὴν «ὥστε μήτε χιόνα διέναι μὴθ' ὑετόν».

Τὸ τρίτον βιβλίον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ Δασικὴ Βοτανικὴ τῶν χρόνων τοῦ Θεοφράστου.

Ὁ Θεόφραστος εἶχε πλήρη ἀντίληψιν τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐκθέσεως πρὸς τὸν ὀρίζοντα, τοῦ ἀνεμώδους ἢ μὴ καὶ τῆς ὑγρασίας τοῦ δασικοῦ τόπου ἐπὶ τὴν εὐδοκίμῃσιν τῶν δασικῶν εἰδῶν, τὴν πυκνότητα καὶ αὐξησιν τῆς συστάδος καὶ τὴν ποιότητα τοῦ ξύλου.

Οὕτως εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον λέγει διὰ τὰ δασικά εἶδη.

«Ἄπαντα ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις καλλίω γίνεται καὶ μᾶλλον εὐσθενῇ. » Τὰ μὲν γὰρ φιλεῖ τοὺς ἐφύδρους καὶ ἐλώδεις καὶ ὅλως τὰ παρὰ τοὺς ποταμοὺς φνύμενα, τὰ δὲ τοὺς εὐσκεπεῖς καὶ εὐηλίους, τὰ δὲ μᾶλλον τοὺς παλισκίους. Πεύκη μὲν γὰρ ἐν τοῖς προσείλοις καλλίστη καὶ μεγίστη, ἐλάτη δὲ » τανάπαλιν ἐν τοῖς παλισκίοις καλλίστη, τοῖς δ' εὐείλοις οὐχ' ὁμοίως».

Χαρακτηριστικώτατα εἶναι, ὅσα λέγει διὰ δασικόν τινα τόπον τῆς Ἀρκαδίας ἀνήλιον καὶ ὑπήνεμον.

«Ἐν Ἀρκαδίᾳ γοῦν τόπος ἐστὶ τις κοῖλος καὶ ἄπνους, εἰς ὃν οὐδέποθ' » ὅλως ἥλιον ἐμβάλλειν φασίν, ἐν τούτῳ δὲ πολὺ διαφέρουσιν ἐλάται καὶ τῷ » μήκει καὶ τῷ πάχει..... καὶ γὰρ δοκοὶ κάλλισται καὶ τανεῖται καὶ αἱ κεραταὶ » αἱ ἐκ τούτων, ἔτι δ' ἴστοι τῷ μήκει διαφέροντες ἀλλ' οὐχ' ὁμοίως ἰσχυροί.

»Καὶ ἐκ τῶν προσείλων τῇ βραχύτητι πυκνότεροί τε ἐκείνων καὶ ἰσχυρότεροι γίνονται».

«Περὶ δὲ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ τοὺς ψυχροὺς τόπους ἐλάτη καὶ ἄρκευθος φύεται μὲν οὐκ εἰς ὕψος δέ, καθάπερ καὶ περὶ τὴν ἄκραν »Κυλλήνην.....».

Γενικῶς διὰ τὴν αὐξησιν εἰς τὰ ἀνήλια ἢ προσήλια καὶ εἰς τὰς πυκνὰς ἢ ἀραιὰς συστάδας παρατηρεῖ.

«Πανταχοῦ δὲ καὶ πάσης τῆς ὕλης πρὸς βορρᾶν τὰ ξύλα πυκνότερα »καὶ οὐλότερα καὶ ἀπλῶς καλλίω, καὶ ὅλως δὲ πλείω ἐν τοῖς προσβορειοῖς »φύεται».

«Αὐξάνεται δὲ καὶ ἐπιδίδωσι τὰ πυκνά μεν ὄντα μᾶλλον εἰς μῆκος, »δι' ὃ καὶ ἄνοζα καὶ εὐθέα καὶ ὀρθοφυῇ γίνεται καὶ κωπεῶνες ἐκ τούτων »κάλλιστοι, τὰ δὲ ματὰ μᾶλλον εἰς βάθος καὶ πάχος, δι' ὃ καὶ σκολιώτερα »καὶ ὀζωδέστερα καὶ τὸ ὅλον στερεώτερα καὶ πυκνότερα φύεται. Σχεδὸν δὲ »τὰς αὐτὰς ἔχει διαφορὰς τούτοις καὶ ἐν τοῖς παλισκίοις καὶ ἐν τοῖς εὐείλοις »καὶ ἐν τοῖς ἀπνόοις καὶ εὐπνόοις. Ὅζωδέστερα γὰρ καὶ βραχύτερα καὶ »ἤτιον εὐθέα τὰ ἐν τοῖς εὐείλοις ἢ τοῖς προσηνέμοις».

Διὰ δὲ τὴν ἔξαρτησιν τοῦ φυτοῦ ἀπὸ τοῦ δασικοῦ τόπου γενικῶς λέγει:

«Οἱ δὲ ἕκαστον ζητεῖ καὶ χώραν οἰκείαν καὶ κράσιν ἀέρος φανερόν τῷ »τὰ μὲν φέρειν ἐνίοις τόπους, τὰ δὲ μὴ φέρειν μήτε αὐτὰ γιγνόμενα μήτε »φυτευόμενα ραδίως, ἐὰν δὲ καὶ ἀντιλάβηται μὴ καρποφορεῖν..... Εἰσὶ γὰρ »πλείω καὶ ἐν πλείοσι χώραις τὰ μὲν ὅλως οὐ φνύμενα, τὰ δὲ φνύμενα μὲν »ἀνανυξῇ δὲ καὶ ἄκαρπα καὶ τὸ ὅλον φαῦλα».

Ταῦτα ἀποδεικνύουν τὸν Θεόφραστον κάτοχον θεμελιωδῶν νόμων τῆς δασικῆς τοπολογίας καὶ δασοκομίας.

Εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον τῆς ἱστορίας φυτῶν ὁ Θεόφραστος ἀσχολεῖται μὲ τὴν φυτογεωγραφίαν τοῦ γνωστοῦ τότε κόσμου, μὲ τὴν μακροβιότητα ἢ μὴ τῶν δασικῶν εἰδῶν, καθὼς καὶ μὲ τὰ ροσήματα τῶν δασικῶν καὶ μὴ δένδρων ἀπὸ ἐντόμων, μυκήτων, τραυμάτων, πληγῶν καὶ ἐκπήξεως ἔνεκα τῶν πάγων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὑποφέρουν «οἱ κοῖλοι τῶν τόπων καὶ οἱ αὐλῶνες καὶ ὅσοι περὶ τοὺς ποταμοὺς καὶ ἀπλῶς οἱ ἀπνευστότατοι μάλιστα «ὅταν

αἰθρίας οὔσης». Θεωρεῖ τὰ δάση ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένα εἰς ἀσθενείας παρὰ τὰ ἡμερα δένδρα.

Οὕτως ὁ Θεόφραστος ἀποβαίνει ὁ πρῶτος σκαπανεὺς τῆς Φυτογεωγραφίας καὶ τῆς Ὑλωρικῆς ὡς κλάδου τῆς Δασολογίας.

Εἰς τὸ πέμπτον βιβλίον τῆς ἱστορίας φυτῶν ὁ Θεόφραστος ἀσχολεῖται μὲ ζητήματα Ὑλοχρηστικῆς, δηλαδή περὶ τῆς ξυλῶδους «ὕλης ποία τε »ἐστὶν ἐκάστη καὶ πρὸς ποῖα τῶν ἔργων χρησίμη καὶ ποία δύσεργος ἢ »εὐέργος».

Ἐρευνᾷ τὸν χρόνον τῆς ὑλοτομίας τῆς στρογγύλης καὶ πελεκητῆς ξυλείας ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐκφλοίσωσιν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βλαστήσεως καὶ συνιστᾷ τὴν ὑλοτομίαν τῆς δρυὸς «ὀψιαίτατα μετὰ τὸ μετόπωρον, ἐὰν δ' ὑπὸ τὸν »λοπητὸν τμηθῇ σήπεται τάχιστα» «τὰ δὲ μετὰ τὴν πέπανσιν τῶν καρπῶν »ἄβρωτα διαμένει». Ἐπίσης λέγει «ὅταν κατὰ τὴν βλάστησιν τέμνονται τότε »ἀναξηραίνεται τὰ στελέχη καὶ οὐ παραβλαστάνει τὰ δένδρα, ὅταν δὲ μετὰ »τοὺς καρποὺς τέμνονται, παραβλαστάνει».

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἡλικίαν τοῦ δένδρου διὰ τὴν ἀπόληψιν καλῆς ξυλείας λέγει. «Πάντων δὲ δήλον ὅτι βελτίω τὰ τῶν ἀκμαζόντων δένδρων »ἢ τῶν νέων κομιδῇ καὶ γεγηρακότων».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποιότητα τῆς ξυλείας παρατηρεῖ.

«Ἄπαντα δὲ ἡ ὕλη μείζων καὶ ὀρθοτέρα καὶ ἀστραβεστέρα καὶ σιμφο- »τέρα καὶ ὅλως καλλίων καὶ πλείων ἢ ἐν τοῖς προσβορείοις. Ὅσα δὲ ὑπο- »παράβορα καὶ ἐν περίπνῳ ταῦτα στρέφει καὶ παραλλάττει παρὰ μικρὸν ὁ »βορέας ὥστε εἶναι παρεστραμμένην αὐτῶν τὴν μήτραν καὶ οὐ κατ' ὀρθόν. »Ἔστι δὲ ὅλα μὲν τὰ τοιαῦτα ἰσχυρά, τμηθέντα δὲ ἀσθενῇ διὰ τὸ πολλὰς »ἔχειν παραλλαγάς..... Ὅλως δὲ χεῖρω τὰ ἐκ ἐκ τῶν ἐφύγων καὶ εὐδαι- »νῶν καὶ παλισκίων καὶ συνηρεφῶν καὶ πρὸς τὴν τεκτονικὴν χρεῖαν καὶ »πρὸς τὴν πυρεντικὴν».

Καὶ περαιτέρω: »Ἰσχυρότατα δὲ τῶν ξύλων ἔστι τὰ ἄοζα καὶ λεῖα καὶ »τῇ ὄψει δὲ ταῦτα κάλλιστα». Ὅζώδη δὲ γίνεται τὰ κακοτροφηθέντα καὶ »εἴτε χεიმῶσι πιεσθέντα ἢ καὶ ἄλλω τινι τοιούτῳ. Τὸ γὰρ ὅλον τὴν πολυο- »ζίαν εἶναι ἔνδειαν εὐιροφίας..... «Γίνονται δὲ καὶ αἱ σπεῖραι» δηλ. τὰ στρε-

»πιότινα ξύλα, τὰ ὅποια, λέγει, εἶναι δυσεργότερα τῶν ὄζων «διὰ χειμῶνος
»τε καὶ κακοτροφίαν».

Ὁ Θεόφραστος κατόπιν ἐρευνᾷ τὴν πυκνότητα, μανότητα, βαρύτητα, κουφότητα, σκληρότητα, μαλακότητα καὶ ἐν γένει τὰς φυσικὰς καὶ τεχνικὰς λεγομένας σήμερον ιδιότητας τῶν ξύλων καὶ τάσσει κατὰ σειρὰν τὰ δασικὰ εἶδη. Κατόπιν ἀσχολεῖται μὲ τὰ εὗεργα καὶ δύσεργα ξύλα. Σχετικῶς μὲ τὴν ἐλαστικότητα τῶν ξύλων λέγει. «Βάρος δ' ἐνεργεῖν ἰσχυρὰ καὶ ἡ ἐλάτι καὶ
»ἡ πεύκη πλάγια τιθέμεναι, οὐδὲν γὰρ ἐνδιδοῦσιν ὥσπερ ἡ δρυς».

Διὰ τὸ εὖπριστον καὶ εὗσχιστον λέγει. «Εὖπριστα δὲ καὶ εὗσχιστα τὰ
»ἐνικμότερα τῶν πάμπαν ξηρῶν. Τὰ δὲ χλωρὰ λίαν συμμύει καὶ ἐνέχεται ἐν
»τοῖς ὁδοῦσι τὰ πρίσματα καὶ ἐμπλάττει, δι' ὃ καὶ παραλλάττουσιν ἀλλήλων
»τοὺς ὁδόντας ἵνα ἐξάγῃται» «ἔστι δὲ καὶ δυσιρρυπητότερα τὰ λίαν χλωρὰ....
»πάλιν δὲ τὰ λίαν σκληρὰ διὰ τὴν σκληρότητα δύσπριστα. Εὐπελεκητότερα
»δὲ καὶ εὐτορονότερα καὶ εὐξοώτερα τὰ χλωρὰ. Καὶ ἡ πελέκησις τῶν μαλα-
»κωτέρων ράων καὶ ἡ ξέσις δὲ ὁμοίως καὶ ἔτι λειοτέρα».

Κατόπιν ἀσχολεῖται μὲ τὴν χρησιμότητα τῆς ξυλείας εἰς τὴν ναυπηγίαν, οἰκοδομὰς, κλινοπηγίαν, κιβωτοποιίαν, ἀμαξοπηγίαν, διφροπηγίαν, ἄροτρα, βακτηρίας, ἀσπίδας, μουσικὰ ὄργανα, ὑπογείους χρείας κλπ.

Τέλος ἐρευνῶν τοὺς ξυλάνθρακας θερμάνσεως καὶ σιδηρουργίας ὡς καὶ τὰς ἀνθρακοκαμίνους λέγει «ἄνθρακες μὲν οὖν ἄρτι γίνονται τῶν πυκνοτά-
των οἴων ἀρίας..... στερεώτατοι γάρ, ὥστε πλεῖστον χρόνον ἀντέχουσι καὶ
μάλιστα ἰσχύουσι..... χεῖριστοι δὲ τούτων οἱ δρυῖνοι, χεῖρους δὲ καὶ οἱ τῶν
προσβυτέρων τῶν νέων, καὶ μάλιστα οἱ τῶν γερανδρῶν διὰ ταυτό. Ξηρότατοι
γάρ, δι' ὃ καὶ πηδῶσι καιόμενοι. Δεῖ δὲ ἐνικμον εἶναι. Βέλτιστοι δ' οἱ τῶν ἐν
ἀκμῇ καὶ μάλιστα οἱ τῶν κολοβῶν (δηλ. τῶν πρεμνοβλαστημάτων) καὶ ὅλως
ὅσα ἢ φύσει ἢ διὰ τὸν τόπον ξηρότερον πυκνότερα ἐξ ἀπάντων βελτίω διὰ
τὴν αὐτὴν αἰτίαν».

Εἰς τὸ ἕκτον βιβλίον ἀσχολεῖται μὲ τὰ φρύγανα. «Ἄπαντα ξυλώδη καὶ
μικρόφυλλα», ὅπως τὰ χαρακτηρίζει, ὡς ἀσφάραγον σκορπίον, φέων ἢ σι-
βήν, κίσθον, θύμβραν, σφάκον, ἐλελίφασκον, κνέωρον θύμον.

Εἰς τὸ ἑβδομον καὶ ὄγδοον βιβλίον ἀσχολεῖται μὲ τὰ ποώδη ἀγρωσιώδη

καὶ ὄσπρια, εἰς τὸ ἕνατον μὲ τὴν ὑγρότητα ἢ ὅπὸν τῶν φυτῶν, ἰδιαίτερος δ' ἀπὸ δασικῆς ἀπόψεως μὲ τὴν ρητίνην τὴν πίσσαν, καὶ τὰ ἔλαια. «Καλλίστη δὲ πίττα γίνεται καὶ καθαρωτάτη ἢ ἐκ τῶν σφόδρα προσείλων».

Κατόπιν ἀσχολεῖται μὲ τὴν κατασκευὴν τῶν καμίνων διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς πίσεως.

Οὕτως ὁ Θεόφραστος ἀποβαίνει ὁ πρῶτος δόκιμος συγγραφεὺς ὅχι μόνον τῆς Δασικῆς Τοπολογίας, Δασικῆς Βοτανικῆς, Δασοκομίας καὶ Ὑλωρικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Ὑλοχρηστικῆς ἥτοι τῆς καθόλου δασικῆς παραγωγῆς.

Ὁ Ξενοφῶν εἰς τὸν κυνηγετικόν του ἀσχολεῖται μὲ κλάδον οἰκονομίας καὶ ἐπιστήμης καθαρῶς δασικόν, εἰς δὲ τὸν οἰκονομικόν του ἐρευνᾷ τὴν οἰκονομίαν καθόλου καὶ τὴν γεωργίαν εἰδικώτερον καὶ θεσπίζει διὰ ταύτας θεμελιώδεις νόμους ἐφαρμοζομένους ἄριστα καὶ εἰς τὴν δασοπονίαν ὡς ἐδαφικὴν οἰκονομίαν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποτον λέγει περὶ τῆς τάξεως εἰς τὴν οἰκονομίαν. «Ἔστι δ' οὐδέν οὔτ' εὐχρηστον οὔτε καλὸν ἀνθρώποις ὡς ἡ τάξις» ἀπέβη ἀξίωμα καὶ ἀφετηρία θεμελιώσεως ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς συγχρόνου δασικῆς διαχειριστικῆς ἐπὶ τῆς κατὰ χῶρον καὶ κατὰ χρόνον τάξεως. Ὅπως καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὰ Πολιτικά του «ἡ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις», ἀποβαίνει ἐπίσης θεμελιῶδες διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἄρα καὶ τὴν δασικὴν πολιτικὴν.

Ὑπῆρξε δ' ἔκπαλαι καὶ εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερον ἀπὸ πραγματικῆς καὶ κοινωνικοοικονομικῆς ἀπόψεως ἡ σημασία τῆς δασολογίας ὡς ἐπιστήμης καὶ τῆς δασικῆς οἰκονομίας διὰ τὴν Ἑλλάδα μεγάλη.

Ἐκ τοῦ ἐδάφους τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἕνεκα τῆς ὀρεινῆς διαμορφώσεως τῆς χώρας, μόλις 25⁰/₀ περίπου καλλιεργοῦνται ἢ ἡμποροῦν νὰ καλλιεργηθοῦν γεωργικῶς ἢ δενδροκομικῶς, ἐκ δὲ τῶν ὑπολοίπων τὰ 70⁰/₀ περίπου ἐκμεταλλεύονται διὰ τῆς δασικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς βοσκῆς. Εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ ποσοστὸν τῆς γεωργικῶς καὶ δενδροκομικῶς ἐκμεταλλευστένης ἐκτάσεως ἀνέρχεται εἰς 50⁰/₀ περίπου τοῦ ἐδάφους, εἰς δὲ τὴν ἔτι πεδινωτέραν Γαλλίαν τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀνέρχεται εἰς 75⁰/₀ περίπου. Ἐκ τῶν 70⁰/₀ περίπου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους τοῦ ἐκμεταλλευστένου διὰ δασῶν καὶ βοσκῆς, μόλις 15⁰/₀ εἶναι σήμερον δασοσκεπῇ, ἕτερα δὲ 10.8⁰/₀

περίπου εἶναι δασικαὶ βοσκαί, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον ψιλὰι βοσκαί. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τοῦ Θεοφράστου τὸ ποσοστὸν δασώσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν θὰ διέφερε πολὺ τοῦ σημερινοῦ.

Εἰς τὴν μικρὰν ταύτην ἀναλογίαν πεδινοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ξηρότητα τοῦ κλίματος ὀφείλονται πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱ ἔκτοτε πολλαπλαῖ καὶ συνεχεῖς μεταναστεύσεις ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος πρὸς τὰς εὐφορωτέρας πέριξ περιοχὰς τῆς Μεσογείου, ἵσως δὲ καὶ τὸ ἀρχαῖον ρητὸν «Ἑλλήσιν αἰεὶ πενία ξύντροφος»,

Ἡ φυσικὴ ὁμως αὕτη καὶ ἀνθρωπίνως ἀμετάβλητος κατάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ δασικοῦ καὶ βοσκησίμου, ἐπέβαλλεν ἔκπαλαι καὶ ἐπιβάλλει ἔτι περισσότερον σήμερον πρὸς προαγωγὴν τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας καὶ τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ τὴν ἐντονωτέραν ἐκμετάλλευσιν τοῦ πτωχοῦ τούτου σχετικῶς ἐδάφους. Αὕτη ὁμως μόνον μετὰ δασικῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης εἶναι κατορθωτή.

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι σήμερον χώρα δασικῶς ὄχι ἀντάρκης. Ἦναγκάσθη τὸ 1927 νὰ εἰσαγάγῃ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς δασικὰ προϊόντα ἀξίας 534 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἐνῶ μέγα μέρος τῶν προϊόντων τούτων θὰ ἤμποροῦσε νὰ παραχθῇ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν εἰς τὴν δασικὴν τῆς παραγωγὴν ἐπεκράτει ἡ δυσιυχῶς ἐλλείπουσα σήμερον ἀπὸ αὐτὴν τάξις.

Εὐ πλέον ἢ Ἑλλὰς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξάγῃ εἰς τὰς στερουμένας δασῶν περιοχὰς τῆς νοτιοανατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου καύσιμον καὶ τεχνικὸν ξύλον, ἐὰν τὸ ἔδαφος καὶ οἱ φυσικοὶ τῆς πόροι σωφρονέστερον ἔκπαλαι ἐξεμεταλλεύοντο.

Ὅπως ὁ καπνός, ἡ σταφίς καὶ ἡ ἐλαία οὕτω καὶ τὰ δάση ἀποτελοῦν φυσικὸν μονοπώλιον τῆς χώρας. Μόνη ἢ ἀπὸ τῆς ρητίνης πρόσδοδος τῶν σημερινῶν ἑλληνικῶν δασῶν, ἐὰν ταῦτα σωφρόνως ἐξεμεταλλεύοντο καὶ δὲν ἐλνυμαίνοντο περιοδικῶς ἀπὸ πυρκαϊάς, πολὺ ὀλίγον θὰ ὑπελείπετο ἀπὸ τὰς προσόδους τῆς Ἐθνικῆς μας οἰκονομίας ἐκ τῆς σταφίδος.

Ἐπιβάλλεται ἄρα σήμερον ὄχι μόνον ἀναδάσωσης τῶν ψιλῶν δασικῶν ἐκτάσεων ἀλλὰ πρὸ παντὸς σώφρων ἐκμετάλλευσις τῶν ὑπαρχόντων δασῶν.

Πλὴν τούτου ἢ ὑπαρξίς δασῶν συνεκράτει ἔκπαλαι ὥς καὶ σήμερον

ἐπὶ κλιτύων τῶν βουνῶν καὶ τῶν ὀρέων τὸ διὰ μέσου τῶν αἰώνων παραχθέν ἀνόργανον καὶ ὀργανικὸν χῶμα, τὸ ὅποιον οἱ χεῖμαρροι καταστρέφοντες τὰ ἔργα τοῦ ἀρχαίου ἢ καὶ τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ παρασύρουν εἰς τὴν θολομένην ἐξ αὐτοῦ θάλασσαν, ὅπου τοῦτο καθιζάνον μόνον μετὰ ἀπροβλέπτους γεωλογικοὺς αἰῶνας δύναται ἐκ νέου νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον.

Τέλος ἡ ἐντονωτέρα ἐκμετάλλευσις τῶν Ἑλληνικῶν δασῶν προῆγε καὶ ἐθεράπευε, ὅπως καὶ σήμερον θὰ προαγάγῃ καὶ θὰ θεραπεύσῃ, καὶ τὰς ὑγιεινάς, αἰσθητικὰς καὶ ψυχικὰς ἀνάγκας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ Ἑλληνικοὶ θεοὶ τῆς ὑγείας, τοῦ κάλλους, τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ φωτός, τοὺς ὁποίους οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐφαντάζοντο κατοικοῦντας ἐντὸς τῶν παγκάλων πράγματι Ἑλληνικῶν δασῶν, βουνῶν καὶ ὀρέων, πρέπει νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀρχαίαν κοιτίδα των, ὁπόθεν αἰῶνες δουλείας τοὺς ἐξεδίωξαν. Δὲν εἶναι δὲ ὑπερβολὴ ἐὰν εἴπωμεν ὅτι καὶ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν δαιμόνιον δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀναπτυχθῇ εἰς τὴν ἀνυπέρβλητον ἐν πολλοῖς μέχρι τοῦδε τελειότητα, ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἐστερεῖτο βουνῶν, ὀρέων καὶ δασῶν καὶ ἥτο χώρα τελείως πεδινή, ὁπότε καὶ τὸ κλίμα αὐτῆς θὰ ἦτο διάφορον τοῦ σημερινοῦ.

Ἐνῶ ἐξ ἄλλου τὸ ὀρεινὸν καὶ δασῶδες τῆς χώρας πολὺ ἐνίσχυσε τοὺς πρὸ ἑκατονταετίας ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων.

Μειονέκτημα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, λέγουν πολλοί, εἶναι καὶ τὸ ὅτι οὗτος εἴτε λόγῳ ἰδιοσυγκρασίας εἴτε καὶ ἔνεκα τῆς φύσεως τῆς χώρας του ῥέπει ἐγκαταλείπων τοὺς ἀγροὺς καὶ τὴν ἀποδασουμένην καὶ ἐρημουμένην ὑπαίθρον, καθ' ἃ διδάσκει ἡ ἱστορία, πρὸς τὸν βίον τῶν πόλεων, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν πολλὰ μὲν ἀγαθὰ ἀλλὰ καὶ μεγάλα μειονεκτήματα συνεπαγομένην μετανάστευσιν. Ἡ ἐν αὐτῷ ὠρικὴ, ἀγροτικὴ καὶ συντηρητικὴ παράδοσις εὐκόλως τρέπεται πρὸς τὴν ἀστυφίαν, τὴν ἰωνικὴν ἐπιχειρηματικότητα, τὸ ἐμπόριον καὶ τέλος τὸ εὐμετάβολον.

Υγιεὶς ὅμως καὶ μὲ ὑγιᾶ ἱστορικὴν ἐξέλιξιν διὰ μέσου τῶν πολυπλάγκτων αἰώνων εἶναι οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τόσον ὁ ἀγροτικὸς καὶ δασικὸς ὅσον καὶ ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς ἐν ἁρμονίᾳ εὐρυσκόμενοι ἐξασφαλίζουν τὴν συντήρησιν τῆς πατρίδος, ἐξυπηρετοῦν ἀμοιβαίως τὰς ἀνάγκας των καὶ προάγουν ἀλληλεγγύως τὸν πολιτισμὸν των.

Οἱ φιλόσοφοι τῆς Σωκρατικῆς Σχολῆς ὕμνοῦν θερμότατα τὰ κοινωνικά πλεονεκτήματα τοῦ ἀγροικοῦ καὶ δασικοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀναπληρώνει τὰ κενά, τὰ ὅποια ὁ ὑπερπολιτισμὸς καὶ ἐκφυλισμὸς τῶν πόλεων ἀναγκαίως συνεπάγεται. Ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Πολιτικά του (IV 2), λέγει. «Βέλτιστος δῆμος ὁ γεωργικὸς ἐστίν. Μετὰ δὲ τὸ γεωργικὸν πλῆθος βέλτιστος δῆμός ἐστιν, ὅπου νομεῖς εἰσι καὶ ζῶσιν ἀπὸ βοσκημάτων» διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις οὗτοι θεωροῦν «ἥδιον τὸ ἐργάζεσθαι τοῦ πολιτεύεσθαι». «Τὰ δὲ ἄλλα πλήθη πολλῶ φανλότερα..... καὶ οὐδὲν ἔργον μετ' ἀρετῆς ὧν μεταχειρίζεται τὸ πλῆθος τό τε τῶν βαναύσων καὶ ἀγοραίων ἀνθρώπων καὶ τὸ θητικόν». Καὶ ἀλλαχοῦ «ἡ δὲ γεωργικὴ μάλιστα οὖ δικαία..... ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν κατὰ φύσιν..... πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἀνδρείαν συμβάλλεται μεγάλα. Οὐ γὰρ ὥσπερ αἱ βάνανσοι τὰ σώματα ἀχρεῖα ποιοῦσι ἀλλὰ δυνάμενα θυραυλεῖν καὶ πονεῖν, ἔτι δυνάμενα κινδυνεύειν πρὸς πολεμίους».

Ὁ δὲ Ξενοφὼν εἰς τὸν Οἰκονομικόν του λέγει ὅτι ἡ γεωργία «πολίτας ἀρίστους καὶ εὐνουσιάτους παρέχεσθαι δοκεῖ τῷ κοινῷ, ἐνῷ αἱ βαναυσικαὶ τέχναι ἀναγκάζουσαι καθῆσθαι καὶ σκιατραφεῖσθαι καὶ τὰ σώματα καταλυμαίνεσθαι δοκοῦσι καὶ τὰς ψυχὰς καταγνῦναι».

Τοιαύτη περίπου ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἡ σημασία τοῦ δασικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τὴν προαγωγὴν ὅμως τοῦ πολιτισμοῦ τούτου ἀποβαίνει ἀπαραίτητος πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ ἔρευνα τῶν σχετικῶν φυσικῶν καὶ κοινωνικοοικονομικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας, αἱ ὅποια διαφέρουν ἀπὸ τὰς τῆς μέσης καὶ βορειοδυτικῆς Εὐρώπης.

Εἶμαι δ' εὐγνώμων ὅτι εἰς τοιοῦτον ἔργον ἐκαλέσατε καὶ ἐμὲ νὰ ἐργασθῶ.